

individual questionnaire was chosen by R. Cattell and FPI. The study involved 50 peoples.

Empirical research revealed significant relationship jealousy performance with a wide range of personal properties. There is a significant positive correlation at 1% and 5% level among all indicators of jealousy and suspicion, tyranny and excessive self-conceit. The results of the correlation analysis also demonstrated significant associations between measures of jealousy to the presence of guilt, concern. The closest relationship was revealed with internal tensions, an excess of meaning, not finding discharge.

УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ТИПУ

УДК: 001.895+37.091+371.3
Романенко Н.

У статті уточнено сутність поняття «діти з особливими потребами», обґрунтовано процес впровадження педагогічних інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах інклюзивного типу, розкрито показники ефективності організаційних змін, охарактеризовано інноваційний процес у закладах освіти інклюзивного типу.

Ключові слова: навчальний заклад, інклюзія, інновації.

УПРАВЛЕНИЕ ВНЕДРЕНИЕМ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ТИПА

Романенко Н.

В статье уточнена сущность понятия «дети с особыми потребностями», обоснован процесс внедрения педагогических инноваций в общеобразовательных учебных заведениях инклюзивного типа, раскрыты показатели эффективности организационных изменений, дана характеристика особенностям инновационного процесса в учебных заведениях инклюзивного типа.

Ключевые слова: учебное заведение, инклюзия, инновации.

IMPLEMENTATION MANAGEMENT PEDAGOGICAL INNOVATIONS IN SECONDARY SCHOOLS INCLUSIVE TYPE

Romanenko N.

In the article the essence of the concept of «children with disabilities», justified the process of implementing pedagogical innovations in secondary schools of inclusive type are disclosed the performance of organizational change, described the innovation process in educational institutions of inclusive type.

Keywords: school, inclusion, innovations.

Постановка проблеми. Основною рушійною силою галузевого розвитку повинні стати інноваційні зміни в освіті, що сприятиме становленню загальноосвітніх навчальних закладів інклюзивного типу, розвитку, формуванню інноваційного способу діяльності педагогів, утвердженню поряд з традиційними альтернативних педагогічних концепцій і систем. Ефективність розгортання

інноваційних процесів загальноосвітніх навчальних закладів інклюзивного типу значною мірою залежить від їхньої керованості. Стан сучасного шкільництва засвідчує неспроможність системи централізованого керівництва адекватно реагувати на постійні інноваційні перетворення у закладах інклюзивного типу. Участь держави в управлінні освітою також все більше набуває опосередкованого характеру і орієнтується здебільшого на усунення проблем, а не на їхнє безпосереднє вирішення.

Однією з головних суперечностей сучасних процесів розвитку освіти є протиріччя між більш глибокою професіоналізацією управління, потребою в міжгалузевій інтеграції знань і досвіду, значимістю інтегрованих умінь для здійснення професійної управлінської діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах інклюзивного типу в умовах інноваційного середовища і реальним станом підготовки кадрів.

Аналіз наукових досліджень. В останні десятиріччя об'єктом наукових інтересів все частіше стають процеси розвитку освітніх систем на основі продукування, розповсюдження та освоєння новацій (І. Богданова, Л. Даниленко, О. Іонова, Н. Клокар, О. Козлова, О. Попова, М. Поташник, О. Хомерікі та ін.), дослідження ефективності інноваційних змін та державної політики щодо запровадження педагогічних інновацій (М. Кондаков, М. Портнов, П. Худоминський, М. Плохова, Є. Лихацька, А. Тютюн, С. Каркліна, А. Новіков, П. Портнов, Ю. Зайцев, Ю. Гайстер, В. Гривкова, П. Філатова, А. Мігунов, К. Золотар, Р. Кубанова, А. Кондратенко, І. Турков та ін.).

Домінуючими стають питання змісту, функцій, діяльності, впровадження інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах інклюзивного типу (Л. Даниленко, А. Колупаєва, Ю. Найда, Ю. Софій, М. Грудок-Костюшко, Н. Черненко, О. Сакалюк, С. Хаджирадева та ін.).

Мета статті: обґрунтувати специфіку управління впровадженням педагогічних інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах інклюзивного типу.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивний навчальний заклад — це заклад для навчання всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних та інших особливостей. Школою інклюзивного типу називають тип освітнього закладу системи загальної освіти. Створенню інклюзивних шкіл передував період розвитку освітньої та соціальної інтеграції, за якої шкільне освітнє середовище залишається відносно незмінним, а у дітей з особливими освітніми потребами/інвалідністю з'являється можливість навчатися разом зі своїми однолітками, що типово розвиваються, на загальних для всіх умовах.

Можна стверджувати, що діти з особливими освітніми потребами — це діти, що потребують отримання спеціальної психолого-педагогічної допомоги та організації особливих умов при їх вихованні та навчанні.

У теорії менеджменту виділяються різні структури управління організаціями та установами, серед них особливо поширені: організаційна, функціональна, дивізіональна, матрична, лінійна, проектна та ін. В управлінні навчальними закладами, зокрема інклюзивного типу, як правило, домінує функціональна організаційна структура — це сукупність спеціалізованих функціональних підрозділів, взаємопов'язаних у процесі обґрунтування, вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень. Графічно найчастіше зображується у вигляді ієрархічної діаграми, що показує склад, підпорядкованість і зв'язок структурних одиниць організації.

Відзначимо, що внутрішньоорганізаційне управління навчальним закладом інклюзивного типу детерміновано впливом: а) державної політики у сфері освіти, яка реалізується через органи державного управління на національному (Міністерство освіти і науки тощо), регіональному (обласний) і місцевому (міський, районний) рівнях; б) політики інклюзивної освіти, яка визначається вимогами спеціалізованих професійних об'єднань і організацій у сфері інклюзивної освіти (обласний інформаційно-ресурсний центр інклюзивної освіти тощо); в) політикою соціального партнерства; г) потреб дітей з особливими освітніми потребами та їх батьків, як представників їхніх інтересів.

Основною метою організаційних змін, як правило, є створення умов для розвитку інклюзивних практик у кожному освітньому закладі. На ефективність діяльності освітньої установи в напрямі розвитку інклюзивної політики і практики впливає безліч факторів, у тому числі й ефективна робота всієї міждисциплінарної команди педагогів і адміністрації, а також діяльність координатора з інклюзії. Погоджуючись з думкою вчених [1; 2], перерахуємо основні показники ефективності даної роботи. Установа успішно реалізує інклюзивну практику, якщо:

– *усі діти*, які включені в освітній процес, показують позитивну динаміку в розвитку (особливо у розвитку соціальних навичок), адаптовані і прийняті дитячою групою, з бажанням відвідують освітній заклад, отримують допомогу і підтримку в оволодінні освітньою програмою;

– *батьки дітей з особливими освітніми потребами* розуміють як перспективу розвитку їхньої дитини, так і актуальні завдання та відповідальність, що стоять перед ними в процесі включення дитини в освітнє середовище. Вони повноцінно беруть участь у процесі навчання та розвитку своїх дітей, проінформовані і підтримують режим перебування дитини в освітній установі, включені в систему психолого-педагогічного супроводу дитини; батьки всіх дітей, які відвідують інклюзивний клас, займають активну позицію співробітництва та підтримки по відношенню до сім'ї «особливої дитини», вчителя, фахівців психолого-педагогічного супроводу;

– *педагоги* приймають політику адміністрації освітнього закладу з інклюзивної освіти, реалізують інклюзивну практику, використовуючи як вже наявний професійний досвід і знання, так й інноваційні підходи до навчання і виховання «особливих» дітей, беруть участь у розробці та реалізації індивідуальних освітніх планів (індивідуальних планів або програм розвитку в шкільних освітніх установах), ефективно взаємодіють з батьками, координатором з інклюзії, фахівцями психолого-педагогічного супроводу, мають позитивну мотивацію у справі навчання і виховання своїх дітей, мають інформацію про можливі ресурси як усередині освітньої установи, так і поза нею (в обласному (регіональному/районному та ін.) ресурсному центрі з розвитку інклюзивної освіти, обласному методичному центрі, громадських організаціях) і активно їх використовують у професійній діяльності;

– *фахівці психолого-педагогічного супроводу* беруть участь у реалізації інклюзивних підходів для завдань соціальної адаптації та розвитку дітей з особливими освітніми потребами та їхніх однокласників, використовуючи при цьому найбільш ефективні інноваційні технології психолого-педагогічного супроводу, діють в міждисциплінарній команді, спираючись у плануванні та реалізації своєї професійної діяльності на колегіальні рішення і підходи, ефективно взаємодіють з батьками, педагогами (вихователями та вчителями).

Адміністрація і фахівці супроводу мають інформацію про можливі ресурси як усередині освітньої установи, так і поза нею (в обласному ресурсному центрі з розвитку інклюзивної освіти, обласному методичному центрі, громадських організаціях) і активно їх використовують у професійній діяльності;

– *керівники освітніх установ* створюють умови для розвитку та підтримки інклюзивної культури, формування інклюзивних цінностей і відповідного іміджу установи, беруть активну участь у формуванні інклюзивної політики (стратегії) і тактики, розвитку інклюзивної практики в педагогічному колективі, розуміють важливість надання підтримки співробітникам, відповідальним за координацію роботи, пов'язану з особливими освітніми потребами;

– *члени адміністрації управління* освіти розуміють свою роль по відношенню до дітей з особливими освітніми потребами та їх батьків, пов'язану з їх основним функціоналом, взаємодіють з координатором з інклюзії з питань щодо ефективної організації освітнього процесу, спільно з іншими членами колективу реалізують інклюзивну освітню політику, розробляють і реалізують систему моніторингу діяльності освітньої установи в напрямі інклюзивної освіти, володіють інформацією про досягнення дітей з особливими освітніми потребами, інноваційної роботи педагогічного колективу в справі розвитку інклюзивної практики;

– *координатори* з інклюзивної освіти в управлінні освіти району, області, обласному ресурсному центрі, обласному методичному центрі, своєчасно отримують інформацію (статистичну та якісну) про дітей з особливими освітніми потребами, своєчасно і оперативно отримують запит на ту чи іншу (організаційну, методичну) підтримку педагогічного колективу освітньої установи, потреби в психолого-педагогічному супроводі дітей та (або) їх батьків.

Отже, сучасні підходи до впровадження інновацій у навчально-виховний процес навчального закладу інклюзивного типу ґрунтуються на певних принципах, відповідно до яких педагоги створюють програми для навчання і виховання дітей даної категорії. Така стратегія покликана забезпечити соціалізацію дитини, тобто сприяти досягненню кінцевої мети навчання і виховання дитини з відхиленнями в розвитку – подолання її соціальної недостатності, максимально можливого введення в соціум, формування у неї здатності жити самостійно.

У цьому контексті важливо розуміти, що структурно-функціональні зміни в конкретному навчальному закладі, який має інклюзивну практику, пов'язані, насамперед, з процесами мотивації, планування, організації, взаємодії та контролем. Це вимагає консолідації ресурсів навчального закладу з метою узгодження всіх дій, що реалізуються в рамках інклюзивної практики: від рівня вертикальної взаємодії (директор школи – вчитель, психолог, лікар, батько та ін.) – до горизонтальної (учитель – лікар – психолог – батьки та ін.). Найбільш ефективною у забезпеченні життєдіяльності загальноосвітніх установ з інклюзивною практикою вважається діяльність психолого-медико-педагогічного консилиуму [2].

Психолого-медико-педагогічний консилиум – організаційна форма взаємодії всіх учасників психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі, в рамках якої відбувається розробка та планування психолого-педагогічного супроводу учня (вихованця), певних груп дітей (об'єднаних у групи дитячого садка, класи школи) і структурних підрозділів (лекотеки, служби ранньої допомоги тощо). Консилиум служить для завдань створення цілісного,

міжпрофесійного уявлення про окрему дитину, групу (клас), яке складається з професійних роздумів вчителя (вихователя), медичного працівника загальноосвітнього навчального закладу інклюзивного типу та інших фахівців супроводу. На основі цілісного бачення проблеми учасники консилиуму розробляють загальну педагогічну стратегію роботи з дитиною або групою дітей, індивідуальний освітній план (індивідуальну програму розвитку), тобто власне стратегію супроводу.

Цілком доречно фахівці рекомендують у загальноосвітніх закладах, де є інклюзивна практика, вводити посаду координатора з інклюзії. Один з напрямів діяльності координатора з інклюзії у загальноосвітньому навчальному закладі – аналіз діяльності фахівців з реалізації індивідуального освітнього маршруту (плану, індивідуальних розвиваючих програм). Компонент цієї діяльності – ведення документації, яка супроводжує перебування дитини в освітній установі, що відображає організацію та утримання освітньої, корекційно-розвивальної роботи, динаміку «руху» дитини, ступінь її адаптації та розвитку, психолого-педагогічний супровід батьків учнів (вихованців), інші напрями роботи кожного фахівця.

Таким чином, інноваційний процес у галузі освіти можна вважати засобом задоволення освітніх потреб населення на основі впровадження досягнень науки і технології. На відміну від виробничого процесу інноваційний процес у закладах освіти інклюзивного типу характеризується: а) високим ризиком і невизначеністю шляхів досягнення цілей; б) неможливістю детального планування та орієнтації на прогностичні оцінки; в) необхідністю переборювати опір як у сфері економічних відносин, так і інтересів учасників інноваційного процесу; г) залежністю від соціально-економічного середовища, у якому він функціонує і розвивається. Потреба в інноваційному процесі у загальноосвітніх навчальних закладах інклюзивного типу формується під впливом такої суперечності, як співвідношення між реальною і бажаною ситуацією у розвитку освіти в суспільстві. Започатковує інноваційний процес настанова на зміну ситуації або її вдосконалення.

Висновки. Вчені та практики відзначають, що складність управління педагогічними інноваціями у навчальних закладах інклюзивного типу пов'язана, перш за все, з неможливістю впровадження єдиної/універсальної моделі. Кожну модель управління педагогічними інноваціями у навчальних закладах інклюзивного типу можна вважати унікальною, деякі моделі можна адаптувати, але в точності ніколи не повторити.

Ефективність впровадження педагогічних інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах інклюзивного типу, на нашу думку, залежить від готовності суб'єктів освіти до інноваційного пошуку, сформованості відповідного середовища (наявності нормативних, науково-методичних та організаційних умов) та вміння їх втілити. Перебіг інноваційного процесу, як і будь-якого іншого, визначається складною взаємодією внутрішніх і зовнішніх чинників. Успіх на цьому шляху залежить від механізму, який об'єднує в єдиний потік витoki наукової ідеї, її розроблення, впровадження результату, реалізацію, поширення і споживання в галузі освіти. Механізми управління впровадженням інновацій у загальноосвітніх закладах інклюзивного типу: політичні; організаційно-правові; фінансово-економічні; соціокультурні; морально-етичні; інформаційні та ін.

Список літератури:

1. Колупасва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання / А. А. Колупасва, Л. О. Савчук. – К. : Науковий світ, 2010. – 195 с.

2. Управление педагогическими инновациями в инклюзивном образовании : [учеб. пособ.] / А.М. Ананьев, С. В. Воронова, М. В. Малик, О. А. Сакалюк, М.Н. Тодорова, М. Н. Торган, Н. Н. Черненко [и др.] ; под общ. научн. ред. С. К. Хаджирадовой. – Одесса : ПНПУ им. К.Д. Ушинского, 2014. – 290 с.

IMPLEMENTATION MANAGEMENT PEDAGOGICAL INNOVATIONS IN SECONDARY SCHOOLS INCLUSIVE TYPE

Romanenko N.

Abstract. *In the article the essence of the concept of «children with disabilities», justified the process of implementing pedagogical innovations in secondary schools of inclusive type disclosed the performance of organizational change, described the innovation process in educational institutions of inclusive type.*

It is proved that the main purpose of organizational changes tend to create conditions for the development of inclusive practices in each educational institution.

Scientists and practical workers say that the complexity of managing pedagogical innovations in schools of inclusive type is associated primarily with the impossibility of implementing a unified / universal model. Each model of managing pedagogical innovation in schools of inclusive type can be considered unique, some models can be adapted, but never exactly repeat.

Determined that the efficiency of pedagogical innovations in secondary schools inclusive type depends on the willingness of education to innovative search, formation of appropriate environment (presence of regulatory, scientific, methodological and organizational conditions) and the ability to implement them. The course of the innovation process is determined by a complex interaction of internal and external factors. Success in this way depends on the mechanism that integrates into a single stream of leaks of scientific idea, its design, implementation results, implementation, dissemination and consumption education. Mechanisms of management innovation in inclusive educational institutions are: political; organizational and legal; financial and economic; social and cultural; ethical; informational and others.

Keywords: *school, inclusion, innovations.*

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ПЕРШОПРИЧИНА РИЗИКУ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК: 168.35+005.334+005.3

Черненко Н. М.

У статті уточнено сутність понять «ризик», «невизначеність», «ризикована ситуація», «ступінь ризику», розкрито причини виникнення невизначеності, її типи та особливості, охарактеризовано особливості управлінського ризику.

Ключові слова: *ризик, невизначеність, ризикована ситуація.*

НЕОПРЕДЕЛЕННОСТЬ КАК ПЕРВОПРИЧИНА РИСКА В УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Черненко Н.

В статье уточнена сущность понятий «риск», «неопределенность», «рисковая ситуация», «степень риска», раскрыты причины возникновения неопределенности, ее типы и особенности, дана характеристика особенностей управленческого риска.